

FAR FOR OVER 500 SKORPER

Jørgen Ankerstrøm var i en lang periode tilknyttet Det kongelige Opfostringshus som lærer og forstander. I anledning af hans 80-års fødselsdag den 23. december 2008 bringes her en samtale, som Anders Møller Nielsen - 81/63 Røde Orm – har haft med Jørgen Ankerstrøm.

Som forstander for Opfostringshuset 1963 – 87 har Jørgen Ankerstrøm haft forældremyndigheden og således været far for over 500 elever. Mange elever husker ham som den myndige, gode og levende mand, og som var meget afholdt og respekteret. Mange skylder ham tak for hjælp og bistand også efter skoletiden.

Fortæl lidt om din baggrund: Hvor stammer du fra, - hvordan tjente dine forældre til livets ophold?

Jeg stammer fra Vestsjælland, opvokset på landet. Mine forældre drev en grundtvigsk friskole, der samtidig var forsamlingshus for forældreklubben. Og heri indgik vores private bolig som en naturlig del. Løn var knap, jeg kan huske at min far argumenterede for at få samme løn som formandens forkarl. Min far havde digterdrømme. Jeppe Åkjær var hans store forbillede, og samtidig var det på mode og en opfordring i tiden til at tage et særligt navn. Så Rasmussen blev til Ankerstrøm. Far har skrevet digtsamlinger og romaner.

Var der særlige oplevelser i barndommen og ungdommen som du mindes?

Min barndom og ungdom har jo været stærkt præget af krigen 1940-45, og det er hele det spændingsfelt og nøjsomheden, der har præget den periode. Mit fritidsliv var stort set bygget op omkring det lokale sportsliv og spejderbevægelsen. Som 12-årig blev jeg sendt til en privat realskole i Slagelse. Det var en barsk beslutning for en friskolelærer, der var imod eksamensskoler. Men han accepterede måske inderst inde, at eksamen kunne være en social løftestang – og dér tænker jeg selvfølgelig på Opfostringshuset. Senere kom jeg på Slagelse gymnasium. I 1948 var der blevet oprettet en nøduddannelse for lærere. Med studentereksamen kunne man blive lærer på 2½ år. Min far lånte 5000 kr. i banken – 200 kr. om måneden og hvad småjobs kunne indbringe.

Hvordan kom DKO ind i dit liv?

Jeg gik på seminarium sammen med Erik Halberg, der var skorpe. Han fortalte mig lidt om skolen, da jeg viste ham en annonce fra Randersgade. Det at være heltidsengageret tiltalte mig, så jeg tog ud til forstander Duus – og blev ansat i 1951. Det var en noget mere barsk tilværelse, end jeg havde forestillet mig, så efterhånden så jeg frem til at aftjene min værnepligt og så finde andet arbejde.

Hvordan havde lærerne det med flytningen til Hellebæk i 1953?

Inden værnepligten (1½ år), nåede jeg lige at være sammen med Ove Nelsson, der blev forstander for skolen efter Duus' afgang i 1952. Men flytningen i 1953 deltog jeg slet ikke i, og var heller ikke med ved indvielsen i Hellebæk. Af personalet kom kun Hr. Porsvig og økonomaen Fru Siver eller Siwer Iversen med. Med fra Randersgade kom som en slags souvenir den gamle skoleklokke, samt det store brændekomfur, som økonomaen forlangte med på flyttevognen. Kassen uden for køkkenet, hvorfra der er serveret eftermiddagskage

i mange år, er fra Randersgade, også skohylderne i kapskogangen. Den store klokke er en gave fra Opfostringshusforeningen, mens den lille skoleklokke er fra Randersgade. Senere elever kan sikkert huske deres brændetjanser, der holdt sig indtil et el-komfur blev installeret omkring 1960.

Flytningen af skolen kunne vel ikke ske uden problemer?

Der var i 1951-52 mange rygter om flytning eller nedlæggelse af skolen på grund af pladsforholdene. Der blev lagt mange planer. Til sidst blev der indgået en handel mellem Socialministeriet, Finansministeriet og Københavns kommune. Socialministeriet overtog Randersgade 10 og påtog sig at yde tilskud fremover. Man oprettede administrativt et begreb, der hed "børnehjem med egen skole". Finansministeriet slap på fornuftig vis af med Hellebækgård, som man ikke vidste, hvad man skulle bruge til efter at det havde huset flygtninge. Hellebækgård var blevet konfiskeret efter krigen fra familien Schimmelmann ("tysk ejendom"), og Københavns kommune fik en rimelig økonomisk ramme at administrere efter. Alt i alt en meget lykkelig udgang op til Det kongelige Opfostringshus 200-års dag.

Da jeg vendte tilbage som lærer, havde skolen i Hellebæk fungeret et års tid. Ellen og Ove Nelsson havde udført et fantastisk arbejde – oprydningen i Randersgade, beslutninger en masse, nyindretning i Hellebæk, ny pædagogik. Mit besøg i Hellebæk endte derfor ikke med en opsigelse – omgivelserne og Nelssons organisation af skolen tiltalte mig.

Du forlod DKO i 1959 - hvorfor?

Det kan godt være, at mine tanker i 1958 var et andet sted. Jeg havde haft et skæbnemøde med min kommende livsledsager Grete ved et skolejubilæum. Hun boede i Korsør, og da vi ville prøve at leve sammen, var det bedst at jeg ikke havde en kostskole på ryggen. Det var vel også rimeligt, at jeg prøvede at være almindelig kommunelærer.

Hvordan kom du ind i billedet som ny forstander?

Ove Nelsson druknede ved en forfærdelig ulykke i 1962, efter at have været forstander siden 1953 og indledt guldalderen for DKO i Hellebæk. I mellemtiden var vores familie blevet 3 og var flyttet til Roskilde. Der gik et halvt års tid, før stillingen blev slået op, og så kunne jeg mærke det gibbede lidt i mig, og vi søgte jobbet.

Havde du nye ideer til skolens drift og pædagogik?

Jeg havde trivedes så godt de år, jeg havde været lærer, så det var jo nærliggende at opsøge de kendte stier. Grete vidste måske ikke helt, hvad hun gik ind til. Hun var sundhedsplejerske og måtte nulstille sit fag. Opgaven var at føre skolen videre efter de strukturer, der var lagt i 50-erne, hvilket vi kunne gå ind for. Selvfølgelig med de variationer, som nye mennesker og nyt personale ville give. Men en faglig stærk undervisning, gode fritidstilbud og gode kulturelle oplevelser var kernepunkter.

Fortsatte du skolens drift og undervisning på samme måde som Ove Nelsson?

Hvis jeg tænker på de første 10 år, hvor vi boede på skolen, tænker jeg meget på arbejdet med at finde kvalificeret personale. Og derfor kom det til at handle om at bruge de ressourcer, der faktisk var til stede i huset; bl.a. var Alex Willadsen jo en fantastisk formningslærer og også Preben Kongsbos musikundervisning har mange haft glæde af. 60-erne var jo en urolig tid, hvor tidsånden ikke ligefrem var i harmoni med kostskolens normer, så der var mange værdisammenstød. Men tidens frodighed krævede sin plads, og

det prøvede vi at skaffe den. Vi holdt koncerter i spisesalen og på plænen, vi holdt gang i skolebladet, vi prøvede med elevråd – det var faktisk en skorpe, Poul Erik Magnusson, der var formand for den første danske elevrådssammenslutning.

Administrationen voksede, og jeg måtte sidde om aftenen og regne lønninger ud og stemme konti af. Så fik vi en sekretær. Men jeg synes det er svært i dag at forklare hvor stort et arbejdspress, der var. Forstanderen skulle det hele. Først senere kom der en viceforstander. Også en socialrådgiver kom til efterhånden.

Hvordan var samarbejdet med Københavns Kommune? Var der de nødvendige midler?
Elever fra 1960-erne - og 70-erne med - har oplevet, at bevillingerne var sparsomme. Vi levede fuldt ud op til fundatsens ord om, at livet efter skolen ville blive oplevet som et fremskridt.

Til forstanderstillingen var der en tjenestebolig på Hellebækgård. På et tidspunkt købte du hus i Ålsgårde og flyttede dertil. Var der nogen problemer med det?

Omkring 1970 arbejdede man på at bygge en ny tjenestebolig – vi beboede vel på ca. 80 m² i palæet og havde to store børn. Man nåede langt – den fine arkitekt Erik Møller lavede et forslag, som borgmester Weikop ganske vist kaldte en pumpestation. Den skulle bygges på grunden ved opkørslen mellem kirkefløjen og sommerhuset - men lige som det skulle realiseres, skete der politisk det, at man ville spare tjenesteboliger væk og ophæve forstanderens boligpligt efter en ”ny pædagogisk vurdering”. Forud lå en lang konflikt om lærernes funktion. Vi var jo underlagt Socialstyrelsen og dennes pædagogiske holdninger. Nu skulle pædagogerne ind. Jeg fastholdt kostskoleprincippet om lærere både i kost- og skoleafdelingen – men fik ikke medhold. I en ny struktur blev Grete fyret, og der var absolut ingen basis for at blive boende på skolen. Det var faktisk en ret stor forandring, hvor vi måtte underkaste os Socialstyrelsens børnehjemsmodeller.

Fortæl om nogle gode episoder på skolen, som du især husker.

De gode episoder er oplevelser med enkeltelever eller undervisningssituationer – i det hele taget var dagligdagen det vigtigste. De dage, hvor man kunne mærke trivslens sænke sig over Det Schimmelmanske Palæ, fornemmer jeg stadig. Men vi prøvede også at lave nogle festlige afbrydelser i hverdagen. Skolens fødselsdag blev i mange år fejret med cirkustur til København. De nye forældres første besøg var noget særligt, som vi så meget hen til. Naturligvis holdt vi julefest med træ og gaver. Konfirmationsfesten var traditionelt sammen med Palmesøndag. Hvert år kom gamle elever på besøg og testede ældste klasses fodboldkunnen. Vi holdt sing-song aftener og skoleboller som det nu lod sig gøre, når pigebekendtskaber var indledt.

Det ærgrede os lidt, at den gamle skjolddans fra Randersgade var gået tabt. Vi kunne ikke finde frem til nogen, der havde noter eller kunne instruere dansen. Biltzings bålfest i juni måned var en dejlig fest. Selve afslutningen på skoleåret havde altid borgmesterens nærvær – i Nebelongs tid.

Var der nogle elever der lavede skarnsstreger?

”Skarnsstreger” lyder jo sjovt. Men heldigvis har eleverne altid indpasset sig efter systemerne, men også afprøvet dem. Nogle ting måtte vi jo reagere på, men andre kendte vi ikke, eller overså. Jeg møder stadig elever, der fortæller mig historier, jeg ikke kender. Det er meget morsomt.

Hvilken indflydelse havde "Den thorupske Stiftelse" på DKO - og hvordan indgår stiftelsen i DKO?

Det er jo ikke ualmindeligt, at man får sit navn slået fast, hvis man er sponsor. Thorup var en københavnsk byggematador, der gav et stort beløb i 1890, da man flyttede til Randersgade, - så fik han sit navn indføjet.

Du har jo hjulpet mange skorper økonomisk efter de kom ud af skolen og kom i lære m.m. Havde skolen en særlig kasse at trække på til det formål?

Der har været tilknyttet mange små legater til skolen – nogle var under 100 kr. årligt. På et tidspunkt blev der givet tilladelse til at slå dem sammen. Desuden fik vi nogle nye legater. Biltzings legat var det første – han ville også have en bålfejt, som nogen måske husker. Senere fik vi tillagt Carl Verne Blumes legat som en væsentlig hjælp.

Havde skolen nogen indtægt fra Klasselotteriet, som skorperne udtrak 6 gange om året?

Klasselotteriet har aldrig givet noget udover de små honorarer til eleverne. Det har heller ikke været muligt at få gennemført en ekstra trækning. Det arbejdede vi ellers med i forbindelse med byggeri.

Hvordan var forholdet til Hellebæks øvrige befolkning og Hellebæk kommunale Skole?

Forholdet var yderst godt, specielt til de unge piger i byen. Selvfølgelig fyldte 60-70 unge mennesker da noget i bylivet, men der opstod mange gode venskaber og forbindelser. Men det skal jo også med, at der i de sidste år var nogle kedelige episoder, der var belastende. Forholdet til Hellebækskolen har altid været godt. Vi lånte de første år skolekøkken, sløjdlokaler og gymnastiksal, og vi overtog mange af deres elever, da man ikke kunne tage realeksamen deroppe. Vi fik mange fortræffelige elever derfra og mange gode kontakter.

Med årene skiftede skolen karakter, eleverne på skolen blev mere problematiske – var det er bevidst valg?

I løbet af 1970-erne udviklede mange ting sig dårligt. Borgmester Børge Schmidt viste absolut ikke skolen nogen interesse. Vi havde et uformelt kort besøg på skolen og så mødte jeg ham til en fest i Opfostringshusforeningen. Vi fik forbud mod at annoncere efter nye elever, vi skulle helst modtage børn som skolepsykologisk kontor anviste. Heldigvis havde vi direktør P.A. Tvede til at holde hånden over os. Vi pressede på for at få en bestyrelse, der kunne tage stilling til skolens problemer. Det fik vi i 1976. Jeg vil tilføje, at det er de konservative borgmestre der har båret skolen. Næste støtte blev Bent Nebelong, og da venstrefløjten kom til, gik det jo helt galt, som alle ved. Det er en meget beklagelig konstatering, men en forståelse for skolen som en skole for mønsterbrydere har ikke været til stede. Det var måske også en dårlig idé at komme ind under skolevæsenet, men det var farligt at være "noget for sig selv".

Hvornår fratrådte du stillingen som forstander og blev almindelig lærer ved DKO?

Jeg gik af som forstander i 1987 og ny forstander blev viceinspektør Steen Balle fra Vajsenhuset, men så gik det lidt hurtigt med Henrik Andersen, Per Mikkelsen, og Erling Beck, som var gammel elev, - men da var forholdene vist for kaotiske. Sidste forstander

var Bo Møllerup, særdeles kvalificeret – men han fik kun et årstid fra 250 års jubilæet til skolens lukning.

Hvad synes du om at DKO reelt nu er nedlagt, og bygningerne nu er udlejet til KIH?

Det er jo skrækkeligt, at man endte med et underskud på 20 millioner, som DKO stadig skylder Københavns kommune. Som omstændighederne var, vil jeg se nuværende koncept som en tidssvarende institution. For en kostskole ville driftsudgifterne i dag være enorme - flere 100.000 kr. pr elev. Det har der ikke været politisk flertal for.

Du blev pensioneret i 1996. Hvad får du nu tiden til at gå med i dit velfortjente otium?

Jeg kan vel formulere det på den måde, at jeg prøver at indhente, hvad jeg har mistet eller forsømt - og følger alle gode råd til ældre. Jeg træner fysisk tre gange om ugen, jeg læser og bruger mit intellekt så godt jeg kan, og jeg slår mig løs socialt med venner, børn og børnebørn. Og jeg har den glæde at kunne gå sammen med Grete til de fleste oplevelser.